

שנה"ל תשע"ט
סמסטר ב'
קורס: 287.4416
יום ד' 12:00-14:00

המרצה: ד"ר טובה בנד וינטרשטיין
חדר: 1013
טלפון: 8470
שעות קבלה: יום ד' 8:00-9:00 (בתיאום מראש)
twinters@research.haifa.ac.il

שם הקורס: התעללות בזקנים והזנחתם

א. רקע

תופעת הפגיעה בזקנים בתוך המשפחה היא תופעה חובקת עולם המקבלת נראות והכרה כבעיה חברתית בישראל, במהלך השנים האחרונות. חקירת התופעה וחשיפתה הן במישור האמפירי והן במישור הקליני-מקצועי מרחיבה את הידע והבנת מורכבותה ומאפשרת בניית תוכניות התערבות וגיבוש מדיניות.

ב. מטרת הקורס

- להגדיר ולהכיר את תופעת ההתעללות בזקנים והזנחתם כתופעה חברתית ובריאותית.
- ללמוד על מאפייניה, מקורותיה והיקפה של התופעה בהקשר למערכת הבריאות.
- ללמוד ולהתנסות בטווח רחב של התערבויות אפשריות בתחום זה.
- להציג דילמות אתיות הקשורות להתעללות בין וכלפי זקנים.
- ללמוד על אופני מניעת התופעה.

ג. מבנה הקורס ואמצעי הלמידה

- הקורס מתבסס על הרצאות, דיונים, והתנסויות בכיתה.
- במהלך הקורס יינתנו מטלות ביניים.
- קריאת חומר ביבליוגרפי על פי הנדרש לקראת השיעור(תדפיסים בשמורים ובקישור לאתר).
- נוכחות בקורס חובה (80% מהשיעורים).

ד. דרישות הקורס והערכה

קריאת ספרות והשתתפות פעילה בכיתה : 20%
עבודה מסכמת/בחינה (בהתאם להחלטת המרצה ; ציון עובר 60) : 80%

הקורס יעסוק בנושאים הבאים : (ייתכנו שינויים במהלך הקורס)
שיעור 1-2 : התעללות בזקנים : מבט פנורמי בין דיסציפלינרי : הגדרת התופעה על סוגיה, היקפה ומורכבותה ;

איזיקוביץ, צ., וינטרשטיין, ט., לבנשטיין, א. (2005). **סקר התעללות והזנחה של זקנים בישראל – דו"ח מסכם שלב א'.** דו"ח מחקר מוגש לאשל, האגודה לתכנון ולפיתוח שירותים למען הזקן בישראל ולמוסד לביטוח לאומי. חיפה : אוניברסיטת חיפה, המרכז לחקר ולימוד הזיקנה.

- אלון, ש. (2006). התעללות והזנחה של זקנים – הגדרה בעיני המסתכל. *גרונטולוגיה*, *לג(2)*, 55-69.
- אינס קניג, א., אלון, ש., בן דוד, ו. (2007). *התעללות בזקנים: התערבות ומניעה* (פרק 1, עמ' 12-31). ירושלים: אשל.
- לבנשטיין, א., איזיקוביץ, צ., בנד וינרשטיין, ט., ואנוש, ג. (2009). הסקר הארצי הראשון בתחום התעללות בזקנים והזנחתם, כמסד נתונים וכמנוף לשינוי. *גרונטולוגיה*, *36(2-3)*, 15-36.
- Cooper, C., Selwood, A., & Livingston, G. (2008). The prevalence of elder abuse and neglect: A systematic review. *Age and Ageing*, *37*, 151-160. doi:10.1093/ageing/afm194
- Payne, B. R (2005). *Crime and elder abuse: An integrated perspective*. Springfield, Ill: Charles C Thomas.
- Setterlund, D., Tilse, C., Wilson, J., Mccawley, A., & Rosenman, L. (2007). Understanding financial elder abuse in families: The potential of routine activities theory. *Ageing & Society*, *27*, 599-614. doi:10.1017/S0144686X07006009
- Rabiner, D. J., O'Keeffe, J., & Brown, D. (2004). A conceptual framework of financial exploitation of older persons. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, *16(2)*, 53-73. doi:10.1300/J084v16n02_05
- Conrad, K. J., Iris, M., Ridings, J. W., Fairman, K. P., Rosen, A., & Wilber, K. H. (2011). Conceptual model and map of financial exploitation of older adults. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, *23*, 304-325. doi:10.1080/08946566.2011.584045
- Bove, G. D., Stermac, L., & Bainbridge, D. (2005). Comparisons of sexual assault among older and younger women. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, *17(3)*, 1-18. doi:10.1300/J084v17n03_01
- Karch, D., & Nunn, K. C. (2011). Characteristics of elderly and other vulnerable adult victims of homicide by a caregiver: National violent death reporting system-17 U.S. states, 2003-2007. *Journal of Interpersonal Violence*, *26(1)*, 137-157. doi:10.1177/0886260510362890
- Pillemer, K., Burnes, D., Riffin, C., & Lachs, S. (2016). Elder abuse: Global situation, risk factors, and prevention strategies. *The Gerontologist*, *56(S2)*, S194-205.

שיעור 3: מאפייני הקורבן והפוגע, גורמי סיכון להתעללות, איתור, זיהוי, אבחון והערכת סיכון
אינס קניג, א., אלון, ש., בן דוד, ו. (2007). *התעללות בזקנים: התערבות ומניעה*. פרק 3, עמ' 66-67, ירושלים: אשל.

כהן, מ., הלוי-לוין, ש., גאגין, ר., פרידמן, ג. (2005). זיהוי קשישים הנמצאים בסיכון להתעמרות בידי בני משפחה מטפלים: פיתוח כלי אבחנתי. *גרונטולוגיה*, *לב(1)*, 63-80.

כהן, מ., הלוי-לוי, ש., גאגין, ר., ופרידמן, ג. (2009). הקשר בין דיווח עצמי של קשישים על התעללות, זיהוי סימני התעללות וסיכון גבוה להתעללות. *גרונטולוגיה*, לו(2-3), 37-52.

Fulmer, T., Paveza, G., VandeWeerd, C., Fairchild, S., Guadango, L. Bolton-Blatt, M., & Norman, R. (2005). Dyadic vulnerability and Risk Profiling for elder neglect, *The Gerontologist*, 45(4), 525-534.

Muehlbauer, M. & Crane, A., (2006). Elder abuse and neglect, *Journal of Psychological Nursing*, 44(11), 43-48.

Yaffe, M. J., Weiss, D., Wolfson, C., & Lithwick M. (2007). Detection and prevalence of abuse of older males: Perspectives from family practice. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 19(1/2), 47-60. doi:10.1300/J084v19n01_04

Vandecar-Burdin, T., & Payne, B. K. (2010). Risk factors for victimization of younger and older persons: Assessing differences in isolation, intra-individual characteristics, and health factors. *Journal of Criminal Justice*, 38(2), 160-165. doi:10.1016/j.jcrimjus.2010.02.005

Mouton, C. P., Talamantes, M., Parker, R. W., Espino, D. V., & Miles, T. P. (2002). Abuse and neglect in older men. *Clinical Gerontologist*, 24(3-4), 15-26. doi:10.1300/J018v24n03_03

שיעור 4 : ניצול כלכלי והיבטיה הייחודיים בזיקנה

Ansello, E. F., & O'Neill, P. (2010). Abuse, neglect, and exploitation: Considerations in aging with lifelong disabilities. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 22(1-2), 105-130. doi:10.1080/08946560903436395

Sklar, J. B. (2000). Elder and dependent adult fraud: A sampler of actual cases to profile the offenders and the crimes they perpetrate. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 12(2), 19-32. doi:10.1300/J084v12n02_04

Reeves, S., & Wyson, J. (2010). Strategies to address financial abuse. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 22(3-4), 328-334. doi:10.1080/08946566.2010.490182

שיעור 5-6 : אלימות זוגית ארוכת שנים : דינמיקה של יחסים

בנד-וינטרשטיין, ט. (2006). פרספקטיבות של בני משפחה על חיים באלימות אינטימית לאורך שנים: רשומונים של יחסים זוגיים ובין דוריים בצל אלימות. חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", אוניברסיטת חיפה.

בנד-וינטרשטיין, ט. (2009). להזדקן יחד בצל אלימות: דפוסי אינטראקציה זוגית ואלימות אינטימית בזיקנה. *גרונטולוגיה*, 36(2-3), 109-131.

וינטרשטיין, ט. (2002). להזדקן באלימות: סיפורי חיים של נשים מוכות זקנות. עבודת גמר לקבלת תואר מוסמך, בית הספר לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת חיפה.

- Beaulaurier, R. L., Seff, L. R., & Newman, F. L. (2008). Barriers to help-seeking for older women who experience intimate partner violence: A descriptive model. *Journal of Women & Aging, 20*, 231-248. doi:10.1080/08952840801984543
- Band-Winterstein, T., & Eisikovits, Z. (2009). Aging out of violence: multiple faces of intimate violence over the life span. *Qualitative Health Research, 19*(2), 164-180.
- Band-Winterstein, T. (2012). Narratives of aging in intimate partner violence: The double lens of violence and old age. *Journal of Aging Studies, 26*, pp. 504-514.
doi:10.1016/j.jaging.2012.07.003
- Band-Winterstein, T., & Eisikovits, Z. (2010). Towards phenomenological theorizing about old women abuse. *Ageing International, 35*(3), 202-214.
- Capaldi, D. M., Knoble, N. B., Wu Shortt, J., & Kim, H. K. (2012). A Systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner Abuse, 3*, 231-280.
- Fisher, B. S., Zink, T., & Regan, S. L. (2011). Abuses against older women: Prevalence and health effects. *Journal of Interpersonal Violence, 26*, 254-268.
- Lundy, M., & Grossman, S. F. (2004). Elder abuse: Spouse/Intimate partner abuse and family violence among elders. *Journal of Elder Abuse and Neglect, 16*(1), 85-102.
doi:10.1300/J084v16n01_05
- Reeves, K. A., Desmarais, S. L., Nicholls, T. L., & Douglas, K. S. (2007). Intimate partner abuse of older men: Considerations for the assessment of risk. *Journal of Elder Abuse & Neglect, 19*(1/2), 7-27. doi:10.1300/J084v19n01_02
- Band-Winterstein, T., & Eisikovits, Z. (2009). Aging out of violence: multiple faces of intimate violence over the life span. *Qualitative Health Research, 19*(2), 164-180.
- Band-Winterstein, T., Eisikovits, Z., & Koren, C. (2010). Between remembering and forgetting: Forgiveness among elder battered women. *Qualitative Social Work, 9*(4), 1-16.
doi:10.1177/1473325010361998

שיעור 7: התעללות ילדים בוגרים בעלי הפרעה נפשית

וינטרשטיין, ט., אייזיקוביץ, צ., לבנשטיין, א. (2006). **סקר התעללות והזנחה של זקנים בישראל – דו"ח מסכם שלב ב'.** דו"ח מחקר מוגש לאשל, האגודה לתכנון ולפיתוח שירותים למען הזקן בישראל ולמוסד לביטוח לאומי. חיפה: אוניברסיטת חיפה, המרכז לחקר ולימוד הזיקנה.

- Avieli, H., #Smeloy, Y., & +Band-Winterstein, T. (2015). Departure scripts and life review of parents living with abusive adult children with mental disorder. *Journal of Aging Studies, 34*, 48-56. doi:10.1016/j.jaging.2015.04.004

Band-Winterstein, T., #Avieli, H., & #Smeloy, Y. (2016). Harmed? Harmful? Experiencing abusive adult children with mental disorder over the life course. *Journal of Interpersonal Violence*, 31, 2598-2621. doi:10.1177/0886260515579505

שיעור 8 : פגיעות מיניות בזיקנה : לשבור את קשר השתיקה

Ramsey-Klawnsnik, H., Teaster, P. B., Mendiondo, M. S., Marcum, J. L., & Abner, E. L. (2008). Sexual predators who target elders: Findings from the first national study of sexual abuse in care facilities. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 20, 353-376. doi:10.1080/08946560802359375

Teaster, P. B., Ramsey-Klawnsnik, H., Mendiondo, M. S., Abner, E., Cecil K., & Tooms M. (2007). From behind the shadows: A profile of the sexual abuse of older men residing in nursing homes. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 19(1/2), 29-45. doi:10.1300/J084v19n01_03

Baker, M. W., Sugar, N. F., & Eckert, L. O. (2009). Sexual assault of older women: Risk and vulnerability by living arrangement. *Sexuality Research and Social Policy: Journal of NSRC*, 6(4), 79-87. doi:10.1525/srsp.2009.6.4.79

Ramsey-Klawnsnik, H., Teaster, P.B., Mendiondo, M. S., Abner, E.L., Cecil, K.A., & Tooms, M.A. (2007). Sexual abuse of vulnerable adults in care facilities: Clinical findings and a research initiative. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 12(6), 332-339.

Malmedal, W., Iversen, M., & Kilvik, A. (2015). Sexual abuse of older nursing home residents: A literature review. *Nursing Research and Practice*, 2015, Article ID 902515 <http://dx.doi.org/10.1155/2015/902515>

שיעור 9-10 : הזנחת זקנים והתעללות בקהילה ובמוסדות לטיפול ממושך

Hirst, S. P. (2000). Resident abuse: An insider's perspective. *Geriatric Nursing*, 21(1), 38-42.

Goergen, T. (2001). Stress, conflict, elder abuse and neglect in German nursing homes: A pilot study among professional caregivers. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 13(1), 1-26.

Fulmer, T. (2003). Elder abuse and neglect assessment. *Journal of Gerontological Nursing*, 29(1), 8-9.

- Fulmer, T., Paveza, G., VandaWeerd, C., Guadagno, L., Fairchild, S. (2005). Neglect assessment in urban emergency departments and confirmation by an expert clinical team. *Journal of Gerontology*, 60A, 1002-1006.
- Harris, D. K. (1999). Elder abuse in nursing homes: The theft of patients' possessions. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 10(3-4), 141-151. doi:10.1300/J084v10n03_08
- Lachs, M., Bachman, R., Williams, C. S., Kossack, A., Bove, C., & O'Leary, J., R. (2006). Violent crime victimization increases the risk of nursing home placement in older adults. *The Gerontologist*, 46, 583-589. doi:10.1093/geront/46.5.583
- McDonald, L., Beaulieu, M., Harbison, J., Hirst, S., Lowenstein, A., Podnieks, E., & Wahl, J. (2012). Institutional abuse of older adults: What we know, what we need to know. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 24(2), 138-160.
- Band-Winterstein, T. (2015). Health care provision for older persons: The interplay between ageism and elder neglect. *Journal of Applied Gerontology*, 34, NP113-NP127. doi:10.1177/0733464812475308
- Pillemer, K., Chen, E. K., Van Haitsma, K. S., Teresi, J., Ramirez, M., Silver, S., . . . & Lachs, M. S. (2012). Resident-to-resident aggression in nursing homes: Results from a qualitative event reconstruction study. *The Gerontologist*, 52(1), 24-33.

שיעור 11 : הזנחה עצמית של זקנים

- Band-Winterstein, T., Doron, I., & Naim, S. (2012). Elder self-neglect: A geriatric syndrome or a life course story?, *Journal of Aging Studies*, 26, 109-118. doi:10.1016/j.jaging.2011.10.001
- Burnett, J., Regev, T., Pickens, S., Prati, L. L., Aung, K., Moore, J., & Dyer, C. B. (2006). Social Networks: A Profile of the Elderly Who Self-Neglect. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 18(4), 35-49.
- Bozinovski, S. D. (2000). Older Self-Neglecters: Interpersonal Problems and the Maintenance of Self-Continuity. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 12(1), 37-56.
- Pavlou, M. P., & Lachs, M. S. (2006). Could self-neglect in older adults be a geriatric syndrome? *Journal of the American Geriatric Society*, 54, 831-842.
- Payne, B. K., & Gainey, R. R. (2005). Differentiating self-neglect as a type of elder mistreatment: How do these cases compare to traditional types of elder mistreatment? *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 17(1), 21-36.

Band-Winterstein, T. (2012). Nurses' experiences of the encounter with elder neglect. *Journal of Nursing Scholarship*, 44, 55-62. doi:10.1111/j.1547-5069.2011.01438.x

שיעור 12 : מניעת תופעת ההתעללות וההזנחה : התערבויות

אינס קניג, א., אלון, ש., בן דוד, ו. (2007). התעללות בזקנים : התערבות ומניעה. פרק 3, ע"מ 33-40, ירושלים : אשל.

Baker, M.W., Heitkemper, M.M. (2005). The roles of nurses on inter professional team to combat elder mistreatment. *Nursing Outlook*, 53(5), 253-259.

Heath, J.M., Kobylarz, F.A., Brown, M., Castano, S. (2005). Interventions from home-based Geriatric assessment of adult protective service clients suffering elder mistreatment. *JAGS*, 53, 1538-1542.

Anetzberger, G.J. (2005). Clinical management of elder abuse: General considerations. *Clinical Gerontologist*, 28(1/2), 27-41.

Kaye, L. W., Kay, D., & Crittenden J. A. (2007). Intervention with abused older males: Conceptual and clinical perspectives. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 19(1/2), 153-172. doi:10.1300/J084v19n01_10

Pritchard, J. (2007). Identifying and working with older male victims of abuse in England. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 19(1-2), 109-127. doi:10.1300/J084v19n01_08

Tetterton, S., & Farnsworth, E. (2011). Older women and intimate partner violence: Effective interventions. *Journal of Interpersonal Violence*, 26, 2929-2942. doi:10.1177/0886260510390962

Wolf, R. S. (2001). Support groups for older victims of domestic violence. *Journal of Women & Aging*, 13(4), 71-83. doi:10.1300/J074v13n04_06

Beaulaurier, R. L., Seff, L. R., & Newman, F. L. (2008). Barriers to help-seeking for older women who experience intimate partner violence: A descriptive model. *Journal of Women & Aging*, 20(3-4), 231-248. doi:10.1080/08952840801984543

Wiglesworth, A., Kemp, B., & Mosqueda, L. (2008). Combating elder and dependent adult mistreatment: The role of the clinical psychologist. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 20, 207-230. doi:10.1080/08946560801973051

שיעור 13 : החוק ככלי טיפולי ומערכת אכיפת החוק

אלון, ש. (2006). התעללות והזנחה של זקנים, מדריך למטפל, ע"מ 31-36, ירושלים : אשל.

- דורון, י. (2007). **משפט, צדק וזיקנה**. פרק 4, ע"מ 83-113, ישראל: אשל.
- שינדלר, מ., אולמן, ד., ודורון, י. (2009). חוק, משפט וניצול כלכלי של הזקנים בישראל: האם יש צורך בהטלת חובת דיווח על הבנקים? **גרונטולוגיה**, לו(2-3), 53-80.
- אלון, ש., ודורון, י. (2009). הזנחה של זקנים – היבטים עיוניים, חוקיים ומעשיים. **גרונטולוגיה**, לו(1), 69-91.
- Payne, B. K., & Gainey, R. (2006). The criminal justice response to elder abuse in nursing homes. *Western Criminology Review*, 7, 67-80.
- Stiegel, L. (2006). Recommendations for the elder abuse, health, and justice fields about medical forensic issues related to elder abuse and neglect. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 18(1), 41-81. doi:10.1300/J084v18n0103
- Payne, B. K., Berg, B. L., & Toussaint, J. (2001). The police response to the criminalization of elder abuse: An exploratory study. *Policing*, 24, 605-625. doi:10.1108/EUM00000000006500
- Anetzberger, G. J., & Teaster, P. B. (2010). Future directions for social policy and elder abuse: Through the looking glass of generational characteristics. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 22(1-2), 207-215. doi:10.1080/08946560903446139